

# SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Prejeto vsak četrtek in vsakega petka v Mariboru s pošiljnicami na dom za celotno leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1-50 K. Navedena sta Njemaško 2 K, in ...  
 7.1. Navedeno se gladi: od gospodarjev posiljavajo na celotni 24 vln., ali kar je leto, 1 kvadrant centimetrov prostora 10 vln. Za redčenje ognja ...  
 7.2. Navedeno se gladi: od gospodarjev posiljavajo na celotni 24 vln., ali kar je leto, 1 kvadrant centimetrov prostora 10 vln. Za redčenje ognja ...

## Kako je z mirom?

V nemškem državnem zboru je imel dne 19. t. m. novi državni kancelar dr. Mihaelis svoj nastopni govor. Kajpada je cel svet bil radoveden, kako bo govoril in kaj bo povedal o miru. Priznati se mora, da v svojem govoru ni bil tako izzivalen kakor njegov prednik Bethmann-Hollweg, ki je v vsakem govoru napadel tega ali onega nasprotnika. Dr. Michaelis je govoril samozavestno, a ne izzivalno. Toda kar je govoril o miru, ne moremo biti z njim popolnoma zadovoljni. Dočim so naša avstrijska vlada in naš cesar v prestolnem govoru čisto jasno in za vsakega razumljivo povedali, da hočejo sicer časten mir, a mir brez pridobitev in odškodnin, je bila izjava dr. Michaelisova tako zamotana, da so si jo lahko prijatelji miru in vsenemški hujskači za vojno, vsak po svoje, za se ugodno razlagali. Nemčija še torej vedno noče tako jasno nastopati kakor je to storila naša država. Ni čudo, saj nemškega cesarja štejejo neoporečeno med pristaše odločne vojne struje.

V ogrskem državnem zboru sta na besede nemškega kancelarja odgovarjala grof Tisza in ministrski predsednik grof Esterhazy. O grofu Tiszi je znano, da je bil on poleg nemškega cesarja največji zagovornik, da se je vojska začela. To mu je opozicija v državnem zboru že parkrat javno očitala. Grof Tisza se je hudoval nad onimi, ki trdijo, da naši in nemški vojni cilji niso enaki. Grof Tisza noče pripoznati, da so naši vojni cilji jasni in miroljubni, a nemški vsaj nejasni. Grof Esterhazy je govoril zelo pametno. Rekel je, da smo vojsko začeli v lastno obrambo in da tudi pri sklepanju miru ne stremimo po pridobitvah.

Tudi angleški ministrski predsednik Lojd Žorž je že odgovarjal na besede novega nemškega kancelarja. Rekel je, da bi Anglija s svobodno in neodvisno Nemčijo sklenila mir, ne pa z Nemčijo, ki jo vlada samodržstvo. Naznanil je za bližnjo bodočnost velike bitke na zahodu in vzhodu.

Upanja na mir torej ni veliko. Vse se še hoče nadalje valjati po krvi. Le Avstrija in njen

vzgledni cesar dvigata visoko zastavo srca in razuma ter kliče na mir!

## Naš cesarski namestnik.

Ze dejstvo, da grof Clary v teku svojega dolgotrajnega namestnikovanja v dvojezični Štajerski ni smatral za vredno, da bi se naučil le besedico slovenščine, je dokaz dovolj, da so mu Slovenci manjvredni tujci, za katere se ni treba brigati, razven, da se jih ob priliki pritiska, tepe in žali. Da nas ne mara, za to nam daje vsak dan novih dokazov.

Dne 16. t. m. je bilo posvetovanje štajerskih poslancev z namestnikom grofom Claryjem in ministrom Höferjem o prehranjevanju. Nemški poslanci so, kakor izvemo, o tem posvetovanju v zadnjem trenutku obvestili naše poslance; a od Claryja in Höferja ni prišlo nobeno vabilo Poročila nemških listov, da so bili povabljeni, so bila izmisljena.

Dne 23. t. m. je grof Clary povabil v Gradec poslance in časnike, da se z njimi posvetuje o prehranjevalnih vprašanjih. Toda ni povabil vseh poslancev in časnikov, ampak samo nemške. Kdo bo vabil slovenske poslance in časnike, kdo se bo brigal za slovensko ljudstvo, ali je lačno ali sito? Grof Clary je namestnik le za Nemce, mi smo mu tujci.

V imenu slovenskih poslancev je dr. Korošec poslal grofu Claryju ta le odgovor: Imenom slovenskih poslancev protestiram proti žalitvi, da ste za ponedeljek sklicali le nemške časnike in poslance na posvet o prehranjevalnih vprašanjih. Zahtevamo vsaj od cesarskega namestnika objektivnosti napram narodom v deželi.

Cesarski namestnik je začel pravo politiko, da bo vsak Slovenec željno koprnel po skorajšnji ločitvi od Gradca.

## Popisovanje in oddaja žita 1. 1917.

Poljskih pridelkov, ki so podvrženi oddaji, se letos ne bo odvezalo na dosednji način, ampak na podlagi popisovanja zemljišč, ki so ga izvršili razni popisovalci meseca junija in katerega bodo popravili sedaj občinski žetveni komisarji. Sezname posestnikov. Občine, oziroma žetveni komisarji so dobili te dni od glavarstev splošne popisovalne pole, na katerih so popisani vsi posestniki in najemniki zemljišč. V teh seznamih je navedena vsaka obdelana parcela. Vsaka posamezna vrsta žita je na parceli navedena v desetinkah. N. pr. Ivan Bračko ima njivo, ki meri 2 orala. Na tej njivi ima vsejano: Polovico njive korusze, približno eno četrtino je imel pšenice in eno četrtino krompirja. Popisovalec pa je zapisal v popisovalni seznam 5 desetink korusze, 2 desetinki pšenice in 3 desetinke fižola. Vsak sadež je tudi bil pri popisovanju uvrščen v poseben razred (1—5). Prvi razred pomeni »zelo dobro«, 2. »srednje dobro«, 3. »dobro«, 4. »srednje« in 5. »slabo«. Na podlagi teh razredov in ponovnih cenitev žetvenih, komisarjev ter na podlagi velikosti parcele bo potem okrajni žitni nadzornik določil, koliko zrnja ali krompirja, je ali bo zrastle na parceli in koliko se ga mora oddati.

### Delo žetvenih komisarjev.

Občinski žetveni komisarji morajo sezname posestnikov od točke do točke pregledati in se enkrat uvrstiti pridelek v poseben razred. Ako je n. pr. prvotni popisovalec, ki je bil mnogokrat neuk uradnik ali vojak, ali ki kot mestni sin niti ni vedel razločevati korusze od pšenice, določil za posamezno vrsto pridelka napačni razred, mora sedaj obč. žetveni komisar to popraviti. Mnogi popisovalci so svoje delo izvrševali zelo površno. Tako je n. pr. nek vojak v župniji Sv. Jurja n. P. zapisal nekemu kmetu močvirnatu travnik, 1 1/2 orala, med njive. Na podlagi stare mape in parcelnega zapisnika je sedeč v senci zapisal, ne da bi si parcelo ogledal,

## LISTEK.

### Vojni spomini

(Januš Golec.)

(Dalje.)

Z novimi čevlji mi je postregla naša »Mat nebeška«, narednik oče Urban, ki me ni samo obul, ampak mi tudi vsestransko postregel, po njegovem zatrdilu lepše nego lastnemu sinu. Spal in drotal sem eno noč, pozabivši na preklicane Ruse skoro do belega dne. Ob svitu sem prejel od polka povelje, naj se umaknem s štabnimi konji nazaj iz vasi, ker je že sovražnik presneto blizu. Zajezdili smo takoj konje in jo ubrali po cesti iz Laborezč v Mezölaborcu. Dospevši v to mesto, nismo videli nikjer nobenega Žida, so jo že bili vsi odbrusili prav srce Ogrske. Nam jezdecem se še ni mudilo nikamor, smo postali in sem malo poromal po mestu, da si nekoliko ogledam to mažarsko Abrahamovo krilo.

Na mestu nisem zapazil nič kaj pisanih črk vrednega, zanimalo so me le še polne vojaške skladiše in zaloge. Sem stopil tamkaj do nekega skladišča, porazložil cesarskemu oskrbniku bližajoči se ruski posej in ga prosil kot zafrontnega brata: naj bi podaril meni in moštvo nekaj konzerv in steklenk. Presneti dedec, še rezal je nad menoj radi svaril-

nih naukov in me napodil, češ, da nisem nikakšen provijantni častnik, kateremu bi lahko zaupal kaj proti pobotnici. Nam ni privoščil ta skopuh v vojaškem kroju, čež dobri dve uri so se pa mačili Rusi s polnimi kot nalašč za nje skopuško shranjenimi zalogami. Nevoščljivost nasproti lastnim četam je krilatila ter se šopirila v početku vojne prav na široko. Mi smo stradali po zgledu cerkvenih miši; sovražnik se je pa mastil za nami in se nam krohotal v pest za zahvalo.

Na kolodvoru v Mezölaborcu so stali kakšni trije vlaki. Niso mogli več uteči, ker so bili že raztretili Rusi železniško progo pri Homomi. Iskal sem po mestu jedače in gorke pijače, a nisem iztaknil ničesar. Ko so prifrčali nad mestni kolodvor prvi sovražni šrapneli, smo se spustili na konje. Nisem te videl več Mezölaborcu do današnjega dne ne, ko si že davno zopet v naših rokah.

Kmalu za mestom smo morali zaviti na desno iz ceste, kjer smo zadeli na most, ki je vodil preko precej globoke vode. Ta je bil kar oblegan od raznega trenja in artilerije. Na mostu pa je stal stotnik z generalštabno kapo na glavi in urejeval s samokresom v roki voznike; sicer bi bila nastala silna gnječa, nikdo bi ne prišel prek. Pravicoljubni stotnik redil lj grozeč s smrtonosnim orožjem, ni dopustil niti najmanjšega kršenja reda. Vsas se je moral uvrstiti v kolono in se v koloni pomikati čez most. Moj Bog! Mi smo bili čisto zadnji v ne-

pregledno dolgi koloni, ki je gomazela preko vode kot polž počasi lazeč. Če bi bil mirno vdan čakal, da pridemo mi na vrsto prehoda, bi se bil na konju v zimski burji ves dan in vso noč. Razlezli smo se ob bregovih vode, da poiščemo kak drug prehod, kakor kot stari zakonski predpekel preobloženi most. Nič! Rečica je držala v za konje prestrmo globoki strugi. Ko sem tako iskaje pohajal s svojimi 26 jezdecem ob bregu me zapazi že omenjeni stotnik stražar in me nahruli: »Čegavi so ti krampi?« Bodi zahvaljen tisti dobri duh, ki mi je pihnil v glavo sicer ne celo resnični, a edino rešilni odgovor. Zravnal sem se na konju in javil glasno kot kak korporal: »Njega ekscelence, gospod generalštabni stotnik!« Salamensko sem podregal v živo s temi besedami to strogo oko pravice in reda. Vse se je moralo na njegov ukaz umakniti in postati kar na mah. Jezdil sem preko mosta na čelu moji konjenici ponosneje nego najzmagovitejši general. Še salutiral mi je zadrezasti gospod stražar v nadi, da moram biti že kaka večja živina, ker poganjam krampe »Njega ekscelence!« Da sem potegnil v samih hudih vojnih solah »izmuštranega« gospoda, se mi zdi še danes prav do smeha dobro. Ne da bi hvalisal samega sebe; a v silni me nista zapustila nikdar na bojnem polju košček domače pameti in odločilni zamah z jezikom.

(Dalje prihodnjik.)



da je na tisti parceli 5 desetink koruze in 5 desetink fižola, v resnici pa raste tam le kislja konjska krma. Takih in enakih pomot bo mnogo. Dolžnost občinskih žetvenih komisarjev je, da jih popravijo.

#### Gospodarski listi. Splošen vpogled.

Za vsakega posameznega posestnika in najemnika bodo te dni pri glavarstvih sestavljeni »Posamezni gospodarski listi«. Na tem listu je okrajni žitni nadzornik že vpisal, koliko hektarjev ali arov ima posameznik pšenice, rži, koruze, krompirja itd. V te pole se bo tudi vpisalo, koliko posameznih vrst žita ali drugih pridelkov bo posestnik ali najemnik pridelal. Ti »posamezni gospodarski listi« bodo pri občini skozi 8 dni razpoloženi v splošni vpogled. Vsak posestnik ali najemnik ima pravico, da si pogleda te liste in se prepriča, ali se mu ni preveč ali napačno vpisalo. Če opazi, da mu je glavarstvo vpisalo več njiv kot jih ima, ali več koruze, oziroma kake druge vrste poljskega pridelka, naj vloži ugovor na okrajno žetveno komisijo in zahteva, da se nepravilnost popravi. Ugovarja se lahko pisмено ali ustmeno. Pismeni ugovor se napravi približno tako le:

P. n. okrajna žetvena komisija

Maribor.

Podpisani sem opazil, da je moj »Posamezni gospodarski list« napačno sestavljen. Parcela št. 312/5 je vpisana cela za njivo kar pa ni res. Samo ena četrtina te parcele je njiva, ki je obsejana s koruzo, a ne s krompirjem. Na njivski parceli št. 410 je vpisano 3 desetinke pšenice, 2 desetinki ječmena, 4 desetinke koruze in 1 desetinko krompirja. V resnici pa je le 2 desetinki pšenice, 3 desetinke ječmena, 3 desetinke koruze in 2 desetinki krompirja. Zahtevam, da se pomota popravi.

Krčevine pri Mariboru, dne 6. avgusta 1917.

Ivan Bračko.

Če pa vložiš ustmeni ugovor, moraš zahtevati od žetvenega komisarja, naj tvoj ugovor v tvoji navzočnosti vpiše v oddelek »Opombe«.

#### Najemniki in tuji posestniki.

Za najemnike, prevžitkarje in delavce, ki dobiho kak kos njive za vzitek, morajo tudi biti spisani »Posamezni gospodarski listi«. Vsled tega morajo žetveni komisarji posestnike opozoriti, da jim natančno navedejo, kateri del njive je v najemu, ali pa ga ima v užitek oče ali mati, oziroma dninar ali offera. Če se za najemnike ali užitkarje ne bodo spisali posamezni listi, ne bodo dotični imeli pravice do pridelka, oziroma bo dotična njiva, ki jo imajo najemniki, vračunana kmetu in bo moral za toliko več zrnja ali krompirja oddati. Torej najemniki in užitkarji, pregledajte tudi vi pri občini takoj vse sezname, če so pravilno spisani, ali ne.

Pri občini bodo, oziroma se morajo izpolniti tudi sezname tistih posestnikov ali najemnikov, ki stanujejo v drugih občinah, a imajo v tej občini njivo in tudi sezname tistih, ki imajo njive v kaki drugi občini.

#### Število oseb.

Obč. žetveni komisarji bodo morali na prvi strani gospodarskega lista zapisati število in imena vseh oseb, ki so pri hiši, ter število začasno oskrbovanih oseb (dninarji, viničarji, rokodelci, pastirji itd.). Navest se mora tudi, kako dolgo je dninar ali rokodelca pri njem na hrani. Popisati se mora tudi število živine. Vse to se bo pozneje pri oddaji pridelkov upoštevalo.

#### Pomagajte našim ljudem!

Ker je to popisovanje in pregledovanje nekaj novega, prosimo da žetveni komisarji, učitelji, duhovniki, župani in drugi bolj izobraženi ljudje gredo našim ljudem pri pregledovanju žetvenih listin na roko. Sedaj se naj vsak pobriga in naj zahteva, da mu pri občini pokažejo te listine. Poznejše pritožbe ne bodo mnogo pomagale.

#### Koliko žita in koliko moke.

Okrajni žitni nadzorniki imajo naročilo, da smejo odslej na mesec za osebo računati samo 7 1/2 kg žita, kar je za kmetkega delavnega človeka daleč premalo. Upamo, da se bo ta količina povečala. Danes, ko to pišemo, še tudi ni natanko

določeno, koliko žita ali krompirja se bo smelo pokrmiti živini. Ko dobimo natančne podatke o uporabi, bomo poročali.

## Rekviriranje sena in izplačilo.

Ker se mi iz raznih okrajev Slovenskega Štajerja vedno bolj pritožujejo kmetovalci, da se jim za rekvirirano seno manj izplačuje, kakor bi se moralo, opozarjam tem potom posestnike vseh okrajev na velike krivice in nedostatke, katere sem zasledil pri raziskovanju na podlagi raznih pritožb. V mnogih slučajih se ne more ničesar ukreniti in pritožbe tudi ne bodo imele pravnim potom uspeha, ker so bili posestniki premalo previdni pri oddaji. Večina jih nima niti potrjena v roki, koliko sena so oddali. Zato javno opozarjam vse posestnike, da zahtevajo vsikdar uradno potrjeno, oziroma potrdilo tehničarja, katero morajo dobro shraniti, da se lahko kažejo z njim, kakor hitro zapazijo, da se jim je nakazalo premalo denarja. Vsakdo pozna ceno, ki je določena za seno, in si lahko izračuna, kakšno svoto mora dobiti od komisijonarja. V mnogih slučajih sem našel, da komisijonarji odtegujejo posestnikom precejšnje svote za razne stroške, ki niso dopustni. Ti židovi in mešetarji poskušajo delati svoje dobičke. Takemu odruštvu med kmetiskim ljudstvom moramo napraviti za vselej konec. Zato opozarjam posestnike, da se vsikdar, kadar se jim zgodijo kakšne krivice, takoj obrnejo, seveda samo z upravičeno pritožbo, na svoje poslance, ki bodo v vsakem slučaju radi pomogli svojim volilcem do njih pravic. Dr. Verstovšek, poslanec in dež. odbornik.

## Naše žrtve za domovino.

Okoninski cerkovnik Marko nam piše nam piše s tirolskega bojišča: Lansko leto je padel Jožef Kopušar iz Ljubnega. Ko sem te dni bil na pokopališču, sem našel njegov grob. Rajni je bil izvrsten mizarjski mojster. Te dni sem pokazal grob njegovemu sinu, ki se nahaja tukaj v bolnišnici, Gotovo si ni nikdar mislil, da bi videl grob svojega ljubega očeta.

Dne 23. maja je žrtvoval na Sv. Gori pri Gorici svoje življenje za cesarja in domovino skrben in delaven gospodar iz Stare ceste pri Ljutomeru Ferdinand Filipič, zapustivši ženo in tri majhne otroke. En mesec pred svojo smrtjo je bil na dopustu pri svojih dragih, od katerih se je ločil takrat izredno težko, kakor bi slutil, da se poslavlja za vedno. Še dne 22. maja je pisal ženi karto, naročivši ji, kako naj ravna v vinogradom, kateri mu je bil največje veselje. Težko je človeku pri srcu, ko vidi, da nam sovražne krogle pobirajo vedno najboljše ter trgajo rodbinam skrbne očete. Ferdinanda ohranijo vsi sosedje v najboljšem spominu, želeč njegovi duši pokoja tam daleč na Sv. Gori.

Na tirolskem bojišču je padel desetnik Mihael Zmrzlak, doma od Sv. Jurja ob Taboru. Bil je ranjen v treh dne 3. julija. Po težkih bolečinah je v bolnišnici dne 5. julija v Gospodu zaspal. Bil je zaporedoma 6 let pri vojaki. Odlikovan je bil z bronasto kolajno, pred smrtjo je še dobil Karlov križec.

S tirolskega bojišča nam je došla žalostna vest, da je padel junaške smrti dne 10. junija začet od italijanske krogle Peter Bratuša iz Fram a. Rajni je bil blag ljubeznjiv mladenič in zvesta opora svojih staršev. Počiva na gori Monte Cebio.

Valentin Potočnik, doma v Razboru pri Slov. Gradcu, je od laške granate v prsa zadet pri Sv. gori dne 26. maja t. l. daroval — še le 20 let star — svojo življenje za domovino in cesarja. Bil je 13 mesecev vedno v boju pri Gorici. V njegovi bližini počiva tudi stareji brat Filip Jakob Potočnik, ki je bil zadet od laške granate dne 26. julija 1915.

Žalostno vest je sporočil Franc Bolkovič od 1. polka gorskih strelcev, da je ponoči od 20. na 21. maja daroval za domovino svoje mlado življenje Martin Janžekovič iz Ružmanec zupnije Sv. Tomaž pri Ormožu. Izučil se je kovaške obrti v Slov. Bistrici, ter je dovršil

učenje z uspehom. Star je bil še le 18 let. Pokopan je na vojaškem pokopališču pri Kostanjevici.

## Rusko bojišče.

Ruska armada se v vzhodni Galiciji umirala na črti Tarnopol — Karpati. Mesto Tarnopol je ob gornjem Seretu (vzhodno od Lvova) so zasedle naše čete v pondeljek, dne 23. julija. Ko so naši dne 19. julija v prostoru med mestoma Zločov in Brzezani prebili rusko črto v širini 30 km, so v to odprtino drle dan za dnevom sveže naše čete in so tirale Ruse vedno dalje proti vzhodu. Tako je bila ruska armada prisiljena, da se je pričela umikati tudi južno od naše predorne črte in celo v ozemlju južno od Dnjestra. Ruske čete bežijo te dni pri Stanislavu, s Karpatov in ob bukovinski meji z veliko naglico proti severovzhodu, ker so v nevarnosti, da bi jih naše, v prostoru pri Tarnopolu prodirajoče čete potisnile v južnovzhodni gališki kot. Med reko Dnjestr in mestom Bučac utegne priti prihodnje dni do večje bitke. Naši so znali svoje uspehe tako ugodno izrabiti, da so južno od Tarnopola že prekorčili reko Seret in zasedli tudi mesto Trembovia ter tako prišli Rusom, ki se zbirajo v prostoru med Dnjestrom in Bučacem, za hrbet. Položaj za naše čete je ugoden. Upanje je, da bo Rus v prihodnjih dneh popolnoma vržen iz Galicije in morda tudi iz Bukovine.

Tudi na severu (na nemško ruski fronti) in na rumunskem bojišču se razvijajo večji boji.

Pretekli teden so izbruhnili v Petrogradu in drugih večjih ruskih mestih veliki nemiri, ki so bili naperjeni proti nadaljevanju vojske. Udeležili so se jih delavci in vojaki. Le s silo so bili nemiri udušeni.

#### Tarnopol zopet naš.

Naše in zavezniške čete so dne 23. julija zopet zasedle vzhodno-gališko mesto Tarnopol.

#### Zakaj so se Rusi umaknili.

Rusi so se hitro umaknili, ko so videli pretečo nevarnost, iz česar se da razlagati razmeroma majhno število vjetih. Vjetniki poročajo, da je prišel naš napad iznenadno. Slikali so jim nas kot izstradane in izmoggane, obljubljen jim je bil sprehod v Lvov s puškami na rami. Razmerje med ruskimi časniki in moštvom se zdi zelo napeto, drug se drugega boje, častniki se najbolj. Tako smo vjeli od nekega polka enega samega — poveljnika; to je razumljivo, če izvemo, da je moštvo tri dni poprej njegovega prednika umorilo. Zdi se pa, da duh v ruski vojski, oprt na pretirane uspehe pred Stanislavovom, ni slab; prehrana je baje povsod dobra. Čete so povsod bojevite, disciplina večidel ni bila slaba. Trdni namen držati fronto je omajal sele naš premočni artilerijski ogenj, pri čemer so bile posebno udeležene tudi avstro-ogrske težke baterije.

#### Rusi zažigajo mesta in vasi.

V vzhodni Galiciji so podile naše čete zadnje dni porazene Ruse pred seboj, zasledovaje jih ostro. Kjer se je skušal sovražnik upirati, je bil vržen z odličnimi protisunkmi in vtrpel je zopet težke izgube. Vojni poročevalci potrjujejo, da slično kakor ob velikem ruskem umiku, leta 1915, v Galiciji in na Poljskem ruske čete pod poveljstvom Kerenškega po posebnih poveljstvih za požiganje z vžigalnimi granatami vžigajo vsa mesta in vasi, katera morajo prepustiti zmagovalcem. Goreči kraji označajo pot umikajočih se porazenih Rusov. Kakor ob prejšnjih umikih so ceste in pot posuti z vojnim orodjem, proč vrženimi opremljenimi komadi, zastalimi vozovi, in prevrnjenimi avtomobili. V zjutranjih urah dne 22. julija je pričel Rus pod pritiskom z boka s severa zapuščati tudi svojo močno višinsko pozicijo jugovzhodno Brzezanov. Število vjetnikov in plen narašča od ure do ure. Velika je zmaga, katero so izbojevali naši na vzhodu. Zmaga pričča o nezlomljeni napadalni sili naših čet, ki so zlomile s silnim prodiranjem po stari navadi vsak odpor, kjerkoli se je pokazal.